

ANNA SEWELL

Black Beauty

SAGA

EGMONT

ANNA SEWELL

Black Beauty

 SAGA
EGMONT

Anna Sewell

Black Beauty

Saga

Black Beauty

är översatt från engelska av Ingalill Behre efter

Black Beauty

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1985, 2018 Anna Sewell och SAGA Egmont,
an imprint of Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788726083866

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för
annat än personligt bruk får enbart ske efter
överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom
Egmont-koncernen

Förord

Man skulle kunna kalla *Black Beauty* för "en hästs memoarer". Boken har blivit läst av flera generationer unga, och den gör ett starkt och bestående intryck på läsarna.

Under sitt långa, händelserika liv upplever Black Beauty glädje och lycka men också sorg och lidande. Han börjar sitt vuxna liv som ridhäst och vagnshäst åt förnäma människor på den engelska landsbygden; han lever några år som droskhäst i London; olyckliga omständigheter gör sedan att hans liv blir hårt och slitsamt och han håller på att duka under helt. Men vad som än händer Black Beauty är och förblir han plikttrogen och godmodig.

Boken kom ut första gången år 1877 och författarinnan heter Anna Sewell. *Black Beauty* blev något av en "väckarklocka" för många.

På den tiden fanns det inga bilar, lastbilar, bussar eller motorcyklar. Tågen hade visserligen börjat rulla i England, men de flesta transporter av både människor och gods skedde med hästdragna fordon. Det skulle vara lönsamt, det skulle gå fort.

Anna Sewell ville med sin bok visa hur grymt och dumt vi människor många gånger behandlar våra djur. Orsakerna kan vara många — girighet, högfärd, tanklöshet, modenycker. Hon påpekar också att vi faktiskt därmed lurar oss själva. En väl behandlad häst arbetar villigt och glatt för sin ägare, medan den som får smaka på hugg och slag ofta svarar med att bli bitsk och opålitlig.

Det är en sanning som gäller än i denna dag och säkert i morgon också. Därför kommer boken om Black Beauty alltid att vara aktuell.

Del I

MITT FÖRSTÅ HEM

Mitt allra första barndomsminne är en stor, fin hage med klart vatten i en damm. Där växte säv och näckrosor och den skuggades av höga träd. Tittade vi över häcken på hagens ena sida såg vi ett odlat fält, och ställde vi oss vid grinden på den andra sidan kunde vi se vår husbondes hem. Hagen låg i en sluttning. Högst upp i backen fanns en talldunge och längst ner en porlande bäck.

När jag var riktigt liten levde jag på min mammas mjölk för jag kunde ännu inte äta gräs. Hela dagen sprang jag vid hennes sida och om natten låg jag tätt intill henne. När det var varmt brukade vi stå i skuggan under träden och blev det för kallt hade vi ett ombonat skjul att gå in i.

Så snart jag var gammal nog att beta själv måste mamma ut och arbeta om dagarna. Men hon kom alltid tillbaka till mig på kvällen.

Det fanns också sex andra unghästar i hagen. De var alla äldre än jag, några av dem nästan fullvuxna. Vi brukade ha väldigt mycket skoj för oss. Vi galopperade i en klunga runt, runt i hagen det fortaste vi kunde. Ibland gick det ganska vilt till ibland oss, för de andra ville inte bara galoppa utan också bitas och sparkas.

När mamma såg det gnäggade hon mig till sig och sedan sa hon så här:

— Hör nu noga på vad jag har att säga dig. Unghästarna här i hagen är mycket bra hästar, men de är arbetshästar och har aldrig fått lära sig vett och hyfs. Du kommer från

en finare familj. Din far är berömd här i trakten, din farfar var det när han levde. Två år vann han kapplöpningspokalen i Newmarket ¹ . Din mormor var den snällaste häst jag någonsin har träffat och du har väl aldrig sett mig bitas eller sparkas, säg? Jag hoppas du inte lägger dig till med några olater. Du ska arbeta villigt och glatt, lyfta hovarna ordentligt när du travar och aldrig bitas eller sparkas. Inte ens på lek.

Jag har inte glömt mammas goda råd. Hon var en klok häst och vår husbonde tyckte mycket om henne. Hon hette Duchess, men han brukade kalla henne Pet.

Vår husbonde var en god människa. Vi fick bra foder och bra stall. Han brukade tala lika vänligt till oss som till sina egna små barn. Mamma var väldigt fästad vid honom och närhelst hon såg honom stå vid grinden travade hon dit för att bli klappad och kliad. Mig tyckte han också om. Ibland fick jag en bit bröd av honom och då fick mamma alltid en morot. Brödet smakade väldigt gott, tyckte jag. Förresten brukade alla hästarna i hagen samlas omkring honom, men jag tror att mamma och jag var hans favoriter. Hon fick alltid dra giggen ² när han skulle till marknaden i staden.

På gården fanns en drängpojke som hette Dick. Han kom in till oss ibland för att plocka björnbär. Först åt han så mycket bär han orkade och sedan ville han ha lite livat, som han sa. Då kastade han stenar och pinnar på oss unghästar för att få oss att sätta av i full galopp. Vi brydde oss inte så värst mycket om honom, för vi kunde ju så lätt springa undan. Men likaväl hände det någon gång att en sten träffade oss och det gjorde ont.

En dag när Dick höll på som bäst med sin lek kom vår husbonde. Han högg pojken i armen och gav honom en örfil så att han skrek i högan sky. Vi travade närmare för att se vad som stod på,

— Elake pojke! röt husbonden. Det här är inte första gången du jagar unghästarna, men det är den sista. Se här, ta dina pengar och ge dig i väg hem. Jag vill inte ha dig här längre.

Sedan såg vi aldrig till Dick mera. Gamle Daniel, hästskötaren på gården, var lika snäll som husbonden. Vi hade det mycket bra.

JAKTEN

När jag var knappt två år gammal hände något som jag aldrig ska glömma. Det var tidigt på våren och jag och de andra unghästarna gick och betade i vår hage. Då hörde vi något långt bortifrån som lät väldigt konstigt. Den äldste av oss lyfte huvudet, spetsade öronen och sa:

— Det är jakthundarna!

Sedan galopperade han genast så högt upp i backen han kunde komma och vi andra följde efter. Därifrån hade vi utsikt vida omkring. Mamma och en gammal ridhäst råkade också vara i hagen just då.

— De har hittat en hare, sa mamma. Om de kommer häråt kan vi se jakten.

Och snart kom hundarna rusande över åkern med nysått vete som låg intill vår hage. Jag har aldrig hört ett värre oväsen. Hundarna skällde inte, de ylade så högt de någonsin kunde. Efter dem kom en skara ryttare i full galopp. Ridhästen frustade och tittade nyfiket efter dem. Vi unghästar ville förstås galoppa vi också men vi kom ju inte ut, så vi fick nöja oss med att titta på. Hundarna sprang och ryttarna galopperade så jordkokorna yrde över åkrarna, men så plötsligt stannade hela sällskapet.

Hundarna slutade med sitt oljud och sprang

bara omkring med nosen i marken.

— De har tappat spåret, sa ridhästen. Kanske kommer haren undan.

— Vilken hare? frågade jag.

— *Vilken* vet jag inte för det finns många på våra ägor. Vilken hare som helst duger för hundarna och männen.

Strax därefter började hundarna yla igen och sedan såg vi dem komma rakt emot oss — rakt på bäcken i vår hage. Bakom dem stormade männen fram!

— Nu får vi snart se haren, sa mamma.

Och i nästa ögonblick skuttade en vettskrämd hare förbi. Efter kom hundarna. De hoppade över bäcken och fortsatte i vild karriär tvärs igenom hagen med jägarna tätt i spåren. Haren försökte ta sig igenom häcken men den var för tät. Sedan gjorde den en snabb helomvändning och satte av mot vägen. Det var redan för sent. Med vilda skrik kastade hundarna sig över den och det blev slutet för haren. En av jägarna red fram för att köra bort hundarna som snart skulle ha slitit haren i stycken om de hade fått hållas. Han höll upp bytet för de andra jägarna som verkade mycket nöjda och glada.

Jag för min del blev så häpen att jag först inte såg att det hade hänt något vid bäcken. Men när jag sedan tittade däråt fick jag se en sorglig syn. Två fina hästar hade fallit. Den ena låg i bäcken och den andra, som jämrade sig i ett, på gräset. En lerig och våt ryttare klev upp ur bäcken, en annan låg alldeles stilla på marken.

— Han har brutit nacken av sig, sa mamma.

— Rätt åt honom, menade en av unghästarna.

Det tyckte jag också, men mamma höll inte med oss.

— Så får du inte säga, tillrättavisade hon och fortsatte: Men jag måste medge att jag aldrig förstått varför männen är så galna i sådana här jakter. De skadar ofta sig själva, de fördärvar bra hästar och trampar ner nysådda åkrar. Och allt det där för en hare, en räv eller en hjort som de kan

fånga mycket lättare på andra sätt. Men vi är bara hästar, vi vet ingenting.

Vår husbonde var först framme hos den livlöse mannen och försökte resa honom upp. Hans huvud föll bakåt, hans armar hängde och slängde och alla såg mycket allvarsamma ut. Det blev dödstyst, till och med hundarna höll sig lugna. Den fallne mannen bars in i huset. Senare fick jag höra att det var unge George Gordon, godsägarens ende son.

Sedan red folk åt alla håll, till doktorn, till veterinären och naturligtvis till godsägaren för att berätta om olyckan. När veterinär Bond fick se den svarta hästen som stönande låg på gräset ruskade han bara på huvudet. Ett ben var brutet. Någon sprang in i huset och kom tillbaka med ett gevär. En skarp knall, ett skri och sedan var allt tyst. Den svarta hästen stönade inte längre.

Några dagar senare hörde vi kyrkklockorna ringa. När vi tittade över grinden såg vi en konstig, långsmal vagn som var täckt med ett svart skycke och drogs av svarta hästar. Efter den kom andra vagnar där det satt människor. Kyrkklockorna ringde hela tiden.

Det var godsägare Gordons unge son som fördes till kyrkogården för att begravas. Han skulle aldrig mer sitta på en häst.

NYTTIGA LÄRDOMAR

Jag växte upp till en vacker häst. Min hårrem var mjuk och glänsande svart. Jag hade en kort, vit strumpa på ena benet och en söt, vit stjärn i pannan. Alla tyckte jag var mycket vacker.

Husbonden tänkte inte sälja mig förrän jag blev fyra år. ”Pojkar ska inte arbeta som män och unghästar ska inte arbeta som fullvuxna hästar”, brukade han säga.

Godsägare Gordon kom och tittade på mig, undersökte mig i ögonen och munnen och klämde mig på benen. Sedan fick jag trava och galoppera.

— När han blir inriden och inkörd blir han mycket bra, sa godsägare Gordon.

Min husbonde förklarade då att han själv skulle ta hand om min träning, för han ville inte att jag skulle bli skrämmd eller skadad. Och redan nästa dag började vi.

Nu är det så att en häst måste lära sig många saker för att bli till nytta för människan. Man ska vänja sig vid grimma, sadel och seldon och stå stilla medan grejorna sätts på plats. Man måste kunna dra en vagn, fort eller sakta allt efter kuskens önskan. När man är selad eller sadlad får man inte hoppa till så fort man ser något som man tror är farligt, inte prata med andra hästar, inte bitas och sparkas. Och man får absolut inte göra glädjeskutt eller lägga sig ner för att rulla sig.

Jag var naturligtvis redan van vid att bli ledd i grimma, men nu skulle jag ha ett bett i munnen och det var otäckt, hemskt. Jag kunde inte bli av med det hur jag än bar mig åt, det satt fast med remmar runt mule och haka och förresten hade jag remmar lite varstans på huvudet och halsen. Men jag hade sett att mamma och de andra hästarna alltid såg ut så där när de togs ut i arbete. Och husbonden var mycket snäll, jag fick havre och smekningar och vänliga ord innan han försiktigt lade in bettet i munnen på mig.

Det gick mycket lättare med sadeln. Husbonden sköt den varsamt över ryggen på mig medan Daniel stod och höll mig vid huvudet. Sedan spändes sadelgjorden fast under magen. Hela tiden klappade de mig och pratade vänligt till mig och allra sist fick jag en näve havre. Så ledde husbonden omkring mig en liten stund med sadel på

ryggen. Det där upprepades varje dag och jag började riktigt se fram emot både havren och sadeln.

En morgon satte husbonden sig i sadeln och red runt en kort stund i hagens mjuka gräs. Visst kändes det konstigt, men jag måste säga att jag var ganska stolt över att få bära honom på min rygg. Han red mig varje dag och jag vande mig snart vid det också.

Att bli skodd första gången var en väldigt otrevlig upplevelse. Husbonden gick med mig till hovslagaren som tog mina hovar, en i taget, i handen och skar av bitar undertill. Verkning kallade de det. Det gjorde inte ont så jag stod stilla på tre ben medan han verkade alla fyra hovarna. Sedan tog han en hästsko av järn och spikade fast den med hästkosöm långt in i hoven. Den måste sitta stadigt och säkert så att den inte trillade av. I början kändes det klumpigt och tungt att gå omkring med hästskor, men jag vande mig så småningom.

Sedan skulle jag lära mig att dra en vagn och ännu flera saker hängdes på mig. Men det var inte så farligt bära jag hade sluppit skyggglapparna och svanskappan.³ Med skyggglappar vid ögonen kunde jag inte se åt sidorna utan bara rakt fram. Och min långa, vackra svans blev nästan dubbelvikt av den otäcka svanskappan, jag tyckte nästan lika illa om den som om bettet. Aldrig har jag känt större lust att sparkas, men naturligtvis kunde jag inte sparka en sådan snäll husbonde som min.

Jag får inte glömma en speciell del av min träning som jag senare skulle få mycket god nytta av. Under fjorton dagars tid fick jag vara hos grannbonden och gå på bete tillsammans med hans kor och får. Nu var det så att bondens hage låg alldeles intill järnvägen.

Jag glömmar aldrig mitt första tåg. Jag gick och betade i godan ro vid staketet mellan hagen och järnvägsspåren. Då fick jag plötsligt höra ett brummande, stänkande ljud som

hastigt närmade sig, och innan jag visste ordet av kom något förskräckligt, svart farande på andra sidan staketet. Det dunkade och slamrade och puffade ur sig rök. Jag snodde runt och galopperade bort så fort benen bar mig. I motsatta ändan av hagen måste jag stanna och frusta av förvåning och skräck. Senare under dagen for flera tåg förbi, en del av dem inte så fort som det där första. Just de skulle stanna vid stationen nära intill och det gjorde de med ett förfärligt gnisslande och pustande. Jag var livrädd, men korna fortsatte att beta och lyfte knappt på huvudet när det där svarta, farliga kom ångande.

Under de första dagarna fick jag ingen matro. När jag sedan märkte att de rysliga odjuren aldrig kom in i hagen för att göra mig illa blev det så att jag struntade i dem. Snart var jag lika oberörd av tågens framfart som korna och fåren.

Sedan dess har jag många gånger sett hästar bli vettskrämda av framrusande tåg. Men tack vare min husbondes förutseende känner jag mig själv lika lugn på en järnvägsstation som i mitt eget stall.

Jag fick ofta dra vagn i par med min mamma. Hon var lugn och säker i selen och jag lärde mig mycket av henne. En dag sa hon till mig:

— Ju bättre du uppför dig, desto bättre behandlad blir du. Försök att alltid vara din husbonde till lags. Det finns många olika slags husbönder, goda och omtänksamma som vår, men också grymma, elaka människor som aldrig borde få äga vare sig häst eller hund. Dessutom finns det mängder av människor som är dumma, högfärdiga, okunniga och slarviga. De fördärvar fler hästar än alla de andra tillsammans. De menar inte att göra det, ändå blir det så. Jag hoppas du kommer till en bra husbonde. Men vi hästar vet aldrig vem som får köpa oss, det hela är som ett lotteri. Ändå råder jag dig att alltid, alltid göra ditt bästa.

BIRTWICK

En majdag när jag var fyra år kom en man från herrgården Birtwick och hämtade mig.

— Adjö, Darkie, sa min husbonde till mig. Du ska bli godsägare Gordons häst nu. Var alltid snäll och gör som du blir tillsagd.

Jag kunde ju inte prata så jag stack i stället mulen i handen på honom och fick en lång avskedsklapp. Sedan lämnade jag mitt första hem.

Eftersom jag kom att stanna hos familjen Gordon några år ska jag kanske berätta lite om herrgården där jag skulle bo. Man kom dit genom en stor järngrind och vid den låg första grindstugan. Sedan travade man på en slät, fin väg kantad av höga träd fram till nästa grindstuga och grind. Innanför den låg själva byggnaden med planteringar framför. Bakom allt detta fanns rasthagen, fruktträdgården och stallbyggnaderna. Där var plats för många hästar och vagnar.

När jag kom leddes jag in i ett rymligt stall med utmärkta spiltor och ett stort fönster som kunde öppnas. Det var mycket luftigt och fint i mitt nya hem.

Den första spiltan var ingen vanlig spilta utan ett rum med väggar och grind, en box. Där fanns två krubbor, en för hö och en för havre. I en box behöver man inte stå bunden, man kan röra sig fritt som man vill. Att få en egen box är det bästa som finns.

Och det skulle jag alltså få nu, mannen ledde in mig dit. Jag har aldrig haft en bättre box. Väggarna var inte högre än att jag kunde se ut genom gallren ovanför dem. Mannen gav mig en portion mycket god havre, klappade mig, sa några vänliga ord och gick sin väg.

När jag hade ätit upp havren tittade jag mig omkring. I spiltan bredvid mig stod en liten fet skimmelponny med